

20.april 1944 og følgende dager!

Av Ingeborg Thorbjørnsen

Denne torsdagsmorgenen begynte som andre vanlige hverdager i Bergen: Surt kaldt aprilsvær, travle mennesker på vei til jobben, - og jeg i ro og mak foran speilet. Jeg hadde fått et vikariat for en eldre lærerinne som hadde sørget for å få en timeplan sent på formiddagen, så mitt vikararbeid skulle begynne kl.11.20 den dagen.

Jeg hadde akkurat stelt håret og sto på vei til kjøkkenet da det skjedde: Et jordskjelv som fikk vinduene til å presses inn og knuses i noen store, men mest tusenvis av bitte små glassknas. Mor som satt på sengekanten, med ansiktet mot vinduet, ble slengt bakover, heldigvis rett i sin egen seng. Da hun fikk pusten igjen, sa hun:

– At de kommer i dag – i slikt vær!

Mor trodde det var englenderne som kom for å befri oss.

Men det var det altså ikke. Det var den store eksplosjonsulykken ved Bradbenken, som skulle koste liv og helse for så uendelig mange bergensere. Særlig var det øynene det gikk ut over. Hundrevis av mennesker fikk skadet øynene – mange ble helt blinde. Mor hadde lukket øynene da hun ble slengt rett i sengen, så de ble ikke skadet, men små og litt større glassbiter satt pepret i huden og måtte plukkes møysommelig ut. Flere uker etterpå satt hun en dag og klødde seg forsiktig i pannen – og et lite glasskår kom til syne. Og ved å plukke forsiktig fikk hun ut et glasskår til:

– Pytt, pytt, sa mor – ikke noe nytt i det. Glasskår kan vandre under huden og komme ut lenge etterpå!

Det var verre med far. Han satt og tørket svetten – trodde han – men det var blod som ikke ga seg med å pipe frem. Vi fikk beskjed om at det var satt opp biler til å kjøre folk til ”Nødhjelpen”. Mor mente det ikke var nødvendig for hennes del, men likevel ble hun med far og meg opp til Stølen – som vi kalte Støletorget den gang, hvor de fikk plass på en lastebil. Da de hadde satt seg fikk jeg en støkk. Far ville tørke svetten av skallen, som han sa, men hatten satt klistret fast til hodet og blodet piplet frem og nedover ansiktet. Jeg ville naturligvis være med for å hjelpe foreldrene mine, men ingen som ikke selv var skadet kunne få bli med i de overfylte bilene. Så det var bare å småløpe ned til ”Nødhjelpen” i Allehelgensgate.

Der møtte jeg neste sjokk. Gatepartiet fra fortauet og til inngangen var sleipt av blod! Andre som også var der for å se etter sine sårede, måtte støtte hverandre for ikke å gli og falle i den sleipe blodveien.

Men hvor var mor og far? Noen stønnet og jamret seg og andre satt eller lå helt apatiske, men mine foreldre var ikke å se. Mange andre savnet også sine. Så fikk vi etter hvert vite at det var opprettet en hel del førstehjelpstasjoner over hele byen. Jeg var innom fem eller seks av disse stasjonene, men den siste orket jeg ikke: Den lå like utenfor byen og stedet - Fridalen skole - var helt ukjent for meg.

Så dro jeg hjem, dødstrett og fortvilet – og omtrent samtidig kom mor og far. De ble kjørt hjem fra akkurat den skolen jeg ikke var innom. Der kom far med flott ”turban” eller hodebandasje, og mor med flere plasterlapper, men begge med humøret i behold. Mor så fæl ut, men selv tok hun det helt med ro og hadde litt moro av å se folkereaksjonen ved synet av hennes plastrede ansikt.

– Litt sår, arr og plasterlapper må man jo tåle – det er jo krig!

Gjennom livet hadde jo mine brødre og jeg erfart mer enn en gang at mor kunne bli oppskjørt og smånervøs for slike ting som at ”nå kommer vi for sent til trikken” eller ”klokken er halv tolv og jeg har ikke kjøpt middagsmat enda”. Og så da det riktig gjaldt – når folk rundt oss var oppspilte p.g.a. flydur, lyden av bombenedslag, flyalarm, fortvilte mennesker i vilt kaos, uvisshet om ens nærmeste, da var hun den rolige, og kunne til og med se det komiske i enkelte situasjoner: Selv mente hun for eks. at hun aldri hadde vært så interessant som nå – med bandasje, plasterlapper og ferske arr!

Men så – hvordan så det ut hjemme hos oss etter eksplosjonen? Brannmuren der koksovnene sto var rast sammen, halve veggen var borte og restene lå strødd utover. Døren ved siden av brannmuren var gått i vranglås, men det gjorde ingenting, for veggen var jo borte. Vi moret oss over at vi kunne gå igjennom veggen i stedet for døren.

Min far var skomaker og en dame kom klatrende opp trappen ute i gangen og inn gjennom veggen.

– Er skomaker Larsen hjemme – hvordan har det gått med skoene mine – jeg leverte dem inn til halvsåling?

Hun sto og så seg om i hjemmet vårt: Knuste ruter, tapet flerret av veggene, fjær og dun fra de ødelagte putene – og hun var bekymret for skoene sine! Far gikk fra kaoset i sitt eget hjem i Baglergaten til verkstedet på Nicolaykirkealmeningen og hentet hennes sko. Skoene var for dårlige til halvsåling, men med flikking og litt søm her og der kunne de enda gjøre litt nytte. To kroner og femti øre var regningen.

Så var det smilet i kaoset. En vekkerklokke ble slengt ut gjennom vinduet og ned på fortauet under eksplosjonen – og der begynte den å ringe til fastsatt tid neste morgen. Mange moret seg, men ingen slo av den iherdige ringelyden. Og den ringte lenge....

Men så var det alt det tette støvet som la seg overalt. Svart som sot – og sot var det vel også, for mange skorstener hadde rast sammen. Jeg hadde, som tidligere sagt, akkurat gjort meg klar til å gå ut om morgenen – hadde tatt et tak over håret, og lagt kammen fra meg på toilettkomoden til mor – da eksplosjonen kom.

Så – senere – etter at det verste bestyret hadde lagt seg, skulle jeg legge kammen tilbake på sin rette plass. Da jeg tok den opp, lå avtrykket igjen, nøyaktig og nydelig. Så pulverisert var det svarte sotstøvet, at det fylte hvert mellomrom mellom tennene på kammen, helt nøyaktig.

Vel, der sto vi midt i et kaos uten like. Knuste vindusruter, istykkerslåtte møbler, og alle steder dun og fjær fra de spjærete dynene og putene. Men utrolig nok: alle gikk straks i gang med å rydde, kaste noe, ta vare på noe annet og innimellom det hele: vaske, vaske og vaske. Ingen behøvde å få beskjed eller ordre, alle og enhver gjorde sitt – både innvendig og utvendig der de bodde. Ellers var det forbausende hvor fort håndverkerne i Bergen kom på banen. Det tok for eks. ikke mange dagene før alle vinduene var på plass igjen. Og galgenhumoren florerte: en slik alvorlig situasjon – og likevel tøyse! Samtidig fikk en slags felles skjebne oss naboer til å bry seg mer om hverandre enn før.

Ingeborg som artianer. Foto: ukjent. I privat eie.